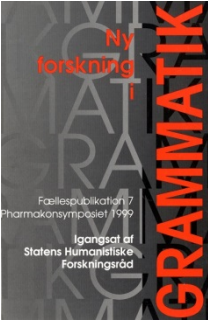

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Konjunktioner og grammatiske relationer i spansk med særligt henblik på sideordning-underordningsproblematikken	
Forfatter:	Johan Pedersen	
Kilde:	J. Nørgård-Sørensen, P. Durst-Andersen, L. Jansen, B. Lihn Jensen og J. Pedersen (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik</i> 7, 2000, s. 219-240	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 2000

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Konjunktioner og grammatiske relationer i spansk med særligt henblik på sideordnings- underordningsproblematikken

Johan Pedersen

1. Indledning

En grammatisk analyse af konjunktionen *aunque* (*selvom*) i spansk implicerer to hovedspørgsmål: 1) Hvilken slags grammatisk relation etableres mellem to sætninger der forbindes med *aunque*?; 2) Er denne relation – og i givet fald hvordan – motiveret i *aunque*'s leksikalske struktur? Nogle grammatikere anskuer problemstillingen i et syntaktisk og et semantisk/pragmatisk perspektiv, uafhængigt af hinanden (fx Álvarez Martínez 1987, Lavacchi & Martínez 1994). Andre fokuserer på relationens semantiske kategorisering (årsag, betingelse osv.), for på det grundlag at bestemme relationens grammatiske karakter (fx Rojo 1978, Rivas 1989). Endelig er der dem der mener at relationens grammatiske karakter kun kan beskrives tilfredsstillende hvis den anskues i et pragmatisk perspektiv (Haverkate 1991). Ingen af disse tilgange kan tilfredsstillende forklare de grammatiske fænomener der kan tilskrives egenskaber ved *aunque* (fx de grammatiske regelmæssigheder som kommer til udtryk i en lang række tests for såkaldt sideordning/underordning). Med tilfredsstillende menes at hovedparten af disse grammatiske regelmæssigheder forklares substantielt, systematisk, og modsigelsesfrit. Typisk gælder det at forklaringsmodellen er centreret omkring begrebsparret sideordning/underordning, selvom det er meget svagt defineret og i visse tilfælde overladt til intuitionen. Det gør det selvsagt vanskeligt at lave en sammenhængende grammatisk analyse af *aunque*, og for den sags skyld af andre konjunktioner.

2. Adverbiel underordning

Definitionen af adverbiel underordning i forhold til sideordning er ofte utilfredsstillende, bl.a. på grund af cirkularitetsproblemet, der betyder at man definerer underordning på grundlag af tilstedeværelsen af underordnende elementer. Følgende beskrivelse hos Kortmann er et eksempel på dette:

“Adverbial subordinators are free forms or bound adverbial morphemes which specify some semantic interclausal (or: circumstantial, adverbial) relation between the subordinate clause over which they operate and the modified matrix clause”. (Kortmann 1997: 56).

I Dryer (1992) finder vi en lignende beskrivelse: “By an adverbial subordinator, I mean a word that marks an adverbial subordinate clause for its semantic relation to the main clause” (Dryer 1992: 53). Cirkularitetsproblemet består i at en beskrivelse/definition af den adverbielle underordner forudsætter en definition af den underordnede adverbielle bisætning, som igen forudsætter at man definerer den adverbielle underordner. Rækkefølgen i den cirkulære slutning kan også være omvendt.

Lehmans bidrag til diskussionen er ikke behæftet med cirkulære slutninger, men til gengæld er de prototypiske kategorier han anvender, så rummelige at de reelt marginaliserer problemet: “..., *the prototypical subordinate clause is a dependent finite clause, the prototypical adverbial clause being in addition syndetically linked to the main clause*”. (Lehmann 1988: 219). Det kunne så afspejle at vi i virkeligheden ikke står over for noget betydeligt problem. En sådan konklusion ville imidlertid være fejlagtig, eftersom adskillige konnektorer både formelt og intuitivt synes at fungere koordinerende (i spansk fx *pero (men)*, *pues (for)*, *así que (så)*, *conque (så)*), samtidig med at de opfylder Lehmans kriterier for underordning lige så godt, eller lige så dårligt, som såkaldte adverbielle underordnende konnektorer. Dog pointerer han at vanskelighederne til dels skyldes nødvendigheden af at have en terminologi der sætter os i stand til at skelne mellem forskellige former for sætningskonneksion. Visse lingvister har præsenteret mere radikale synspunkter i denne diskussion, fx at man opgiver distinktionen mellem underordning og si-

deordning (Haiman & Thompson 1984), overfor dem der foretrækker at betragte distinktionen som et kontinuum af sætningsintegration (fx Quirk et al. 1985: 927; Lehmann 1988; Givón 1990: 826; Raible 1992; Hopper & Traugott 1993: 168-171).

3. Afgrænsningsproblemet og det semantisk-konceptuelle link

Bortset fra selve diskussionen om underordning overfor sideordning, så er det ikke ualmindeligt at de sproglige størrelser der koder konneksionen optræder med forskellige funktioner. På baggrund af vanskeligheder med at afgrænse den adverbielle underordners egenskaber, opstiller Kortmann (1997) tre overordnede kontinua, som sammenfatter afgrænsningsproblemet og dets kompleksitet:

- 1) Der er et kontinuum mellem kategorierne a) præposition, b) adverbial underordner og c) adverbium (Hartig 1976: 229-230). Eksempel: *según (ifølge, mens, som)*
- 2) Der er et kontinuum mellem kategorierne a) komplementerende, b) relativ og c) adverbial størrelse (Schachter 1985: 50-51). Eksempel: *cuando (da, når)*
- 3) Der er et kontinuum der vedrører distinktionen mellem a) koordinator, b) koordinerende adverbium og c) subordinator (Quirk et al. 1985: 927). Eksempel: *pues (for)*.

Disse kontinua vanskeliggør, hver for sig, en fornuftig afgrænsning af den adverbielle underordner. På den anden side, lad os antage at disse tre kontinua afspejler en bestemt grammatisk substans. Denne grammatiske substans vil jeg tentativt forsøge at beskrive ved at analysere det semantisk-konceptuelle link som partiklen bidrager til at etablere. Dermed siger jeg at link-strukturen er det berøringspunkt der vil kunne definere disse tre kontinuas indbyrdes relation. Link-begrebet¹ skal i det følgende forstås generelt som en begrebsmæssig forbindelse. Jeg

---

1. Link-begrebet opfattes her som en konceptuel profilering i det billedskematisk domæne *link*. En indgående diskussion af billedskemaer i kognitiv grammatik findes fx i Johnson 1987, Deane 1992, Cienki 1997, Clausner & Croft 1999.

vil senere beskrive link-strukturen mere præcist. I lighed med distinktionen mellem et begrebs ekstension og intension (Carnap 1960), vil jeg skelne mellem på den ene side et lokativt link, og på den anden side en link-konfiguration. Denne skelnen vil jeg også komme nærmere ind på senere. Det første kontinuum afspejler således at en sproglig relator skaber en specifik begrebmæssig forbindelse, dvs. et konkret link, mellem to link-participanter. Hvis relatorens funktion netop er at skabe et sådant link, så vil den måske kunne udøve denne funktion i forskellige konceptuelle domæner, mellem forskellige participant-typer, eksempelvis de tre nævnte: 1a) et link mellem to størrelser i et rumligt domæne, 1b) et link mellem forskellige verbalhandlinger (events), 1c) et link mellem en verbalhandling og den situation den opstår i. Kontinuum 1 afspejler altså at et link skabes i sproget med en specifik begrebmæssig ekstension. Det betyder, som vi skal se, at en hvilken som helst sproglig relator hermed skaber links i bestemte begrebslige lokationer, og at nogle relatorer vil kunne udøve denne funktion med forskellige link-participanter, i forskellige begrebslige domæner. Det andet kontinuum afspejler at et link har sin egen ideelle konfiguration, med bestemte komponenter, som kan kodes i en konnektor: 2a) og 2b) afspejler link-participanternes rolle i forbindelsen, og 2c) afspejler nogle begrebslige kategorier – fx konceptuel udfyldning eller interaktion participanterne imellem – der altid er impliceret i et link. Et link implicerer således en særegen intern struktur med bestemte komponenter og en bestemt konfiguration. Det tredje kontinuum vil jeg vende tilbage til i afsnit 5, hvor hypotesen og dens forudsigelser vil blive formuleret. Først vil det være nødvendigt med en mere indgående analyse af link-strukturen.

4. Link-strukturen

Den specifikke analyse af den sproglige konneksion baserer sig på **link-begrebet**. I den kognitive grammatik plejer man at bruge dette begreb i den betydning det har som et *image schema* (Lakoff 1987, Lakoff & Turner 1989, Johnson 1987), som Johnson beskriver på følgende måde:

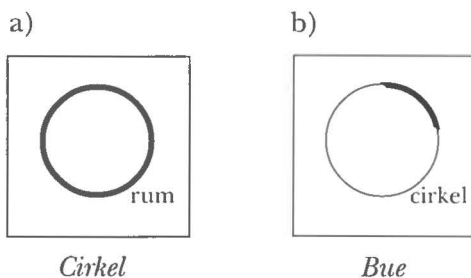
“An image schema is a recurring, dynamic pattern of our perceptual interactions and motor programs that gives coherence and structure to our experience” (Johnson 1987: xiv).

Faktisk er der undersøgelser der viser at denne form for skematisk kognition ikke blot er en del af nogle lingvistiske teorier, men at de også er psykologisk funderet (Gibbs & Colston 1995). Langackers (1993) beskrivelse af et *image schema* adskiller sig afgørende fra Johnsons, idet han fremstiller disse billedskemaer som basale kognitive færdigheder (*basic cognitive abilities*). I den forstand er container-skemaet karakteriseret ved evnen til at begribe en inklusiv relation. Prototypiske manifestationer af billedskemaerne kalder han for konceptuelle arketyper (*conceptual archetypes*), således at fx en fysisk beholder og dens indhold, i forhold til vores billedskematiske evne til at begribe en inklusiv relation, er en konceptuel arketype. Og *billiard-ball* modellen (Langacker 1991) er en arketype i forhold til vores evne til at begribe en kraftdynamisk interaktion osv.

Et lignende synspunkt – som er det jeg går ud fra her – er det vi finder hos Clausner & Croft (1999). Her fungerer et billedskema som **et særligt begrebmæssigt domæne** (*image schematic domain*), hvori begreber dannes og begribes, og er i den forstand en fundamental struktur i kognitionen, sådan som Johnson, Lakoff og andre hævder.

Vi vil først se på hvad det er Langacker forstår ved et begreb og dets domæne. Han karakteriserer forholdet mellem et begreb og dette begrebs domæne som et profil-base forhold. I Figur 1 profileres cirklen i det rumlige domæne, og buen i cirkel-domænet.

Figur 1

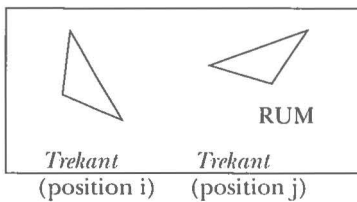

Ifølge Langacker, er konceptuelle domæner lokative eller konfiguratve (1987: 153). Eksempelvis klassificerer han *rum* som et prototypisk konfiguratv domæne. Ifølge Clausner & Croft (1999) er det derimod

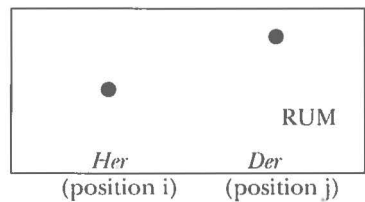
begreber der er lokative eller konfigurative. I figur 2a ser vi således at trekantens konfiguration er uafhængig af dens rumlige position. På den anden side repræsenterer fx et punkt eller et regionalt område en lokalitet i rummet, hvis begrebsmæssige identitet afhænger af dens relative position i forhold til et referencepunkt. Derfor er et sådant begreb lokativt, ifølge Clausner & Croft, jf. figur 2b:

Figur 2

a) Konfiguration

b) Lokation

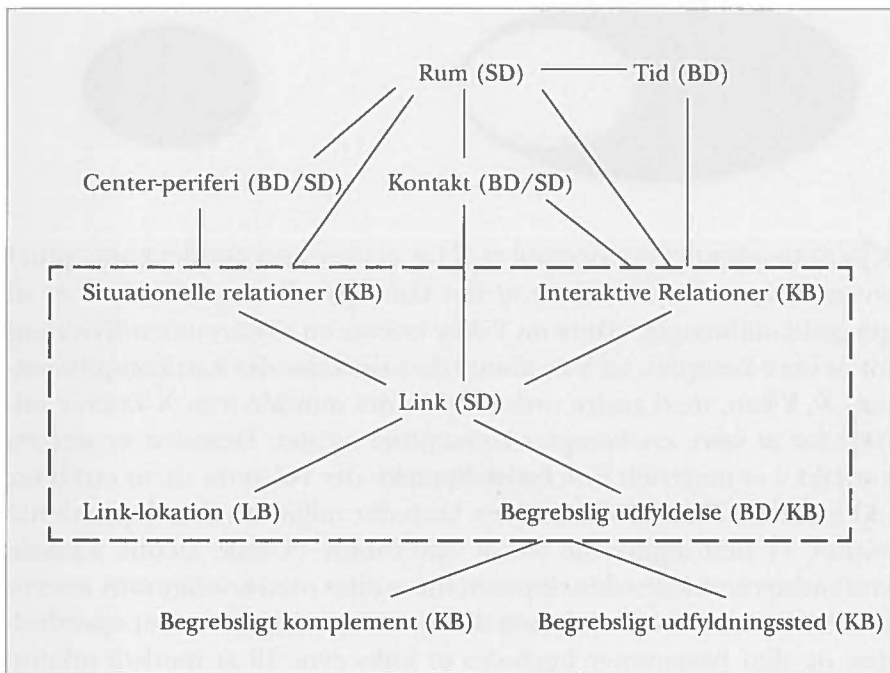

Man skal således bemærke at rum, der i sig selv er et begreb, kan fungere som domæne, både i forhold til lokative begreber og i forhold til konfigurative begreber. Sammenligner vi med et bestemt begrebs lokative og konfigurative repræsentation, så svarer det i princippet til at et begreb kan manifestere sig i kognitionen såvel ekstensionelt, med en specifik reference, som intensionelt, med generel reference. Der er her en parallel til når man – bl.a. indenfor den formelle semantik – skelner mellem en ekstensionel og en intensionel beskrivelse af en betydningskategori (Carnap 1960). Et begrebs intension er summen af de egenskaber der karakteriserer det. Ekstensionen er derimod summen af de objekter der opfylder begrebets definitoriske kriterier.

Ser man på listen af billedskemaer, så gælder det at de tilsvarende betegnelser ofte optræder som, eller har paralleller i, en række vigtige begrebskategorier, og det gælder bl.a. *force*: begrebskategorierne årsag/effekt, eller *link*: begrebskategorierne *forbindelse*, *konneksion* etc. Disse begreber må nødvendigvis profileres i et semantisk domæne, og de semantiske strukturer der udgør domænet for disse begreber svarer netop til, hvad Clausner & Croft forstår ved et billedskema. Der er således fornuft i at opfatte et billedskema som en særlig form for domæne,

et **billedskematisk domæne** (Clausner & Croft 1999: 16). Et billedske- ma er i den forstand et billedskematisk domæne for lokative(LB) og konfigorative(KB) begreber. På basis af analysen af billedskematiske og begrebslige domæner i Clausner & Croft (1999) er figur 3 en model over hvilke begrebsmæssige(BD) og billedskematiske(SD) domæner der måtte være involveret i link-begrebet:

Figur 3 Link-domæner og link-begreber

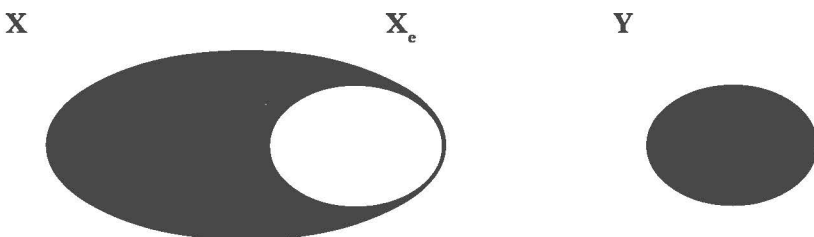
Vi kan således definere et link på basis af dette netværk af begreber, begrebsdomæner og billedskematiske domæner: **et link** er en **konceptuel udfyldning**, i en konceptuel **lokalitet**, der prototypisk indebærer **interaktion** mellem de implicerede størrelser under bestemte **situationelle betingelser**. Den stiplede linie i figur 3 indikerer hvilke centrale begreber i dette netværk der indgår i denne definition.

Et link er som abstrakt begreb en konceptuel dependensrelation, der i princippet har samme struktur som den matematiske funktion: X er

en funktion af Y mht. den konceptuelle værdi: $X = f(Y)$, jf. Deane (1992: 98). Dvs. X kan kun konceptualiseres fuldstændigt, hvis Y indrages². X og Y repræsenterer i figur 4 hhv. en dependent og en independent størrelse:

Figur 4

X er dependent i den forstand at X for at være en komplet konceptuel entitet kræver en udfyldelse af det konceptuelle område X_e . Y er til gengæld uafhængig, eftersom Y ikke kræver en tilsvarende udfyldning for at være komplet, og Y er tilmed den størrelse der kan komplementere X . Y kan, med andre ord, udfylde det område som X kræver udfyldt for at være en komplet konceptuel entitet. Desuden er der en kontakt, i et materielt link **fysisk kontakt**, der relaterer de to entiteter til hinanden. En **kausal faktor**, en kraft der udgår fra den dependente entitet, er helt afgørende for at opretholde et link. Denne kausale kraft udstyrer således den dependente entitet med konfigurativer energi, dvs. en tendens til at relationen til den independente entitet opretholdes, og den bestemmer ligeledes et links evne til at modstå udefrakommende kræfter. Kontakten mellem de to entiteter implicerer altså en **dynamisk interaktion** imellem dem.

Kerne-elementerne i **link-konfigurationen** er altså, jf. figur 3 og 4: 1) konceptuel udfyldning, 2) udfyldningsstedet, 3) komplementet, 4) den kraftdynamiske interaktion. En **link-lokation** karakteriseres, ligesom ethvert andet lokativt begreb (Clausner & Croft 1999), i forhold

2. Bemærk at et link grundlæggende er transitivt, men asymmetrisk: $X = f_1(Y)$ og $Y = f_2(Z) \Rightarrow X = f_3(Z)$, men $* X = f_1(Y) \Rightarrow Y = f_2(X)$; jf. Deane 1992: 98.

til et referencepunkt, dvs. en anden link-lokation. Taler vi om en konkret link-lokation, eller en link-ekstension, vil vi referere til en specifik konceptuel komposition, incl. evt. sub-links, der sammen kan danne et link som følge af et links transitive egenskab.

I enhver sproglig konstruktion indgår der således bestemte links (=link-lokationer). Vi kan derfor opfatte konnektoren som en sproglig størrelse, hvis primære funktion er at skabe et link. Denne betingelse inkluderer verbet, og en række andre ordklasser, fra at være konnektorer – selvom de har de fundamentale egenskaber for at være det. Samtidig er denne generelle konnektor-kategori ikke skarpt afgrænset, og den er åben overfor nydannelser og ændret sprogbrug. De konnektorer der koder link-konfigurationen (hovedsageligt konjunktioner), udgør derimod en lukket klasse, hvilket naturligt skyldes at link-konfigurationen er en afgrænset konceptuel entitet. Her vil nydannelser kunne ske over en længere periode som effekten af en egentlig grammatikaliseringsproces.

4.1. Verbal-prædikationen og link-prædikationen

Verbets typiske funktion er at kode en event/proces som en bestemt kraftdynamisk interaktion mellem en række partcipanter (Langacker 1991). Den kraftdynamiske interaktion inkluderer ikke udelukkende fysisk kontakt, men også psykologiske motiver o.l. (Talmy 1988: 69ff.). Derfor er der fornuft i at forstå Langackers *billiar-ball model* (1991), ikke specifikt i forhold til en idealiseret event-model, men som en fundamental del af en idealiseret link-model. Når link-konfigurationens begrebsmæssige domæner, såsom kraftdynamisk interaktion etc., matches i en bestemt link-lokalitet, skabes der noget der i en vis forstand er analogt med den verbale prædikation i kognitiv forstand. Her koder verbet, ligeledes i en bestemt (kompleks) link-lokation, en idealiseret event-konfiguration, som på samme måde er centreret omkring kraftdynamisk interaktion, hvori der indgår en række arketyperiske partcipanter (agent, patient etc.). Bemærk at begge prædikationstyper er baseret på en bestemt link-lokation. Forskellen består først og fremmest i, at verbalprædikationen er en idealiseret begrebsstruktur (event/proces), der konstrueres som en kompleks link-lokation, mens den konnektive prædikation er en idealiseret link-struktur, der konstrueres som en kompleks link-lokation.

I relevansteorien opererer man med en skarp distinktion mellem konceptuel information og processuel information. Det betyder at man normalt også regner med enten konceptuel kodning eller processuel kodning, selvom teorien i princippet ikke forhindrer et både og. Groefsema (1992: 220) argumenterer for at både konceptuel og processuel information er repræsenteret i vores tankesprog, og det får Nicolle (1997, 1998) til at slutte at der i princippet ikke er noget til hinder for at et enkelt udtryk koder såvel konceptuel som processuel information. Links indgår på alle niveauer i en konceptuel komposition, og der er derfor god grund til at antage at link-strukturen i en konkret komposition har afgørende indflydelse på den kognitive processering (Deane 1992). Man kan på den baggrund sige at verbalprædikationen primært repræsenterer en **konceptuel kodning** (event), hvori der indgår et processuelt element (lokative links), mens den konnektive prædikation primært repræsenterer en **processuel kodning**, hvori der indgår et konceptuelt element. I et relevanstereoretisk perspektiv³ afspejler vores link-analyse af verbalprædikationen og den konnektive prædikation altså et forskelligt mix af de to kodningstyper. Såvel konceptuel struktur som link-struktur kræver processering. Det betyder at der er færrest omkostninger forbundet med processeringen af et link, der primært er kodet processuelt (konnektiv prædikation). Herved begrænses inferensen, der er omkostningsfuld, og det betyder færre processeringsomkostninger.

I et **grammatikaliseringsspektiv** betyder denne tilgang at konnektoren udvikler sig fra primært at være en konceptuel kodning til at være en processuel kodning, hvilket er i overensstemmelse med den seneste forskning i grammatikalisering indenfor en relevanstereoretisk forståelsesramme (Nicolle 1998). Den proces der er forbundet med dannelsen af en grammatisk konnektor (konjunktion), vil således først og fremmest skulle forstås som en ændring af konnektoren, fra at manifestere sig udelukkende som en specifik link-lokation, jf. kontinuum 1, side 221, til at matche bestemte dele af en idealiseret link-konfiguration, jf. kontinuum 2. Fx som *aunque*, fra blot at være en adverbial relator (*avîn = stadigvæk*), til at fungere som en link-prædika-

---

3. Relevansteorien er ligeledes en kognitivt orienteret sprogteori (Sperber & Wilson 1986).

tor. Grammatikaliseringsprocessen, fra konceptuel kodning mod processuel kodning, vil desuden kunne foregå som ændringer i hver enkelt af de to kontinua, fx fra leksikale (åbne) klasser til mindre leksikale (dvs. lukkede) klasser, jf. kontinuum 1, og/eller fra en konjunktionstype med et konceptuelt indhold mod en konjunktionstype med et udpræget "grammatisk" indhold (som *que* = *at*), jf. kontinuum 2 (Hopper & Traugott 1993). Dette perspektiv er kompatibelt med Matthiessen & Thomsons studier (1988), hvor de konkluderer at danselsen af det de kalder *clause combining* – der omfatter såvel adverbial underordning som sideordning – afspejler en grammatikalisering af bestemte relationer i diskursstrukturen. Men samtidigt er det kompatibelt med det faktum at bl.a. *aunque* kan siges at have udviklet sig "mod strømmen" (den påståede *unidirectionality*), ved i stadig højere grad at kunne fungere på en måde der minder om den koordinerende konjunktion; i øvrigt ligesom *although* i engelsk (Hopper & Traugott 1993). Det vil kunne fortolkes som at der her sker en udvikling, fra at være relator i periferien af en verbalprædikation, mod at kunne fungere som selvstændig prædikator.

Analysen, der altså er centreret om prædikationen af en idealiseret model af et konceptuelt link, kan derved støtte sig til en formodet analogi i forhold til den kognitive grammatiks behandling af verbalprædikationen. Den forudsiger derfor at vi i link-prædikationen vil kunne observere en række grammatiske regelmæssigheder, der ellers normalt forbindes med sætningens grammatiske relationer:

- Partipanter og dynamisk interaktion
- Transitivitet
- Grammatiske relationer
- Grammatisk perspektiv
- Diatese
- Prædikator-valens
- Grammatisk kontrol

Vi er nu i stand til at argumentere for følgende ide:

Lignende grammatiske regelmæssigheder findes også i den adverbiale konnektors måde at fungere på, og dermed også i *aunque's* måde at fungere på.

5. Hypotesen og dens forudsigelser

Vi vil nu vende tilbage til de tre kontinua. På baggrund af analysen af link-strukturen ovenfor vil jeg formulere følgende **hypotese**: det tredje kontinuum (jf. side 221) afspejler et bestemt kodet forhold mellem en konkret lokal link-struktur (jf. kontinuum 1) og en idealiseret link-struktur (jf. kontinuum 2). Når konnektoren koder en lokal link-struktur der samtidig repræsenterer bestemte dele af en idealiseret link-konfiguration, er dette hvad jeg definerer som en **link-prædikation**. Link-prædikationen har, som vi har set, visse ligheder med den verbale prædikation, som denne opfattes i Langackers (1991) kognitive grammatik. Her er det ikke en link-konfiguration, men derimod en idealiseret event-struktur der kodes som en kompleks link-lokation: verbet forbinder en række partcipanter på en bestemt måde. Hypotesen forudsiger at den gængse distinktion mellem sideordnende og underordnende konnektorer viser sig på to måder:

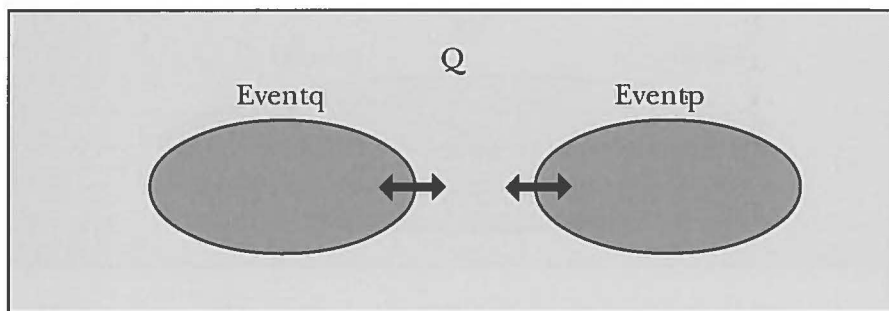
- 1) I en +/- link-prædikativ status, eftersom ikke alle konnektorer koder en lokal link-struktur (fx *que = at*), og ikke alle konnektorer koder konfigorative elementer i et link (fx *es decir = dvs.*). Når konnektoren således har status som link-prædikator, bidrager den selv med den nødvendige relationelle struktur til opbygningen af en lokal link-struktur der samtidig afspejler en idealiseret model af en link-konfiguration. Alternativt vil en konnektor (fx *que*) kunne bidrage til at opbygge en verbal prædikations link-struktur: centralt eller i dennes periferi. Hypotesen forudsiger endvidere at en kompleks link-prædikations argumentstruktur vil afspejle bestemte konnektor-specifikke egenskaber, ligesom kontrolmekanismen må formodes at afspejle bestemte leksikalske egenskaber i verbalprædikationen (Ruzicka 1999).
- 2) Distinktionen må også forventes at vise sig direkte i det prædikative link som særlige link-prædikative egenskaber, fx diatesetræk eller link-prædikative alternationer (jf. Pedersen 1999), i stil med hvad vi kender fra verbalprædikationen.

6. Konnektortyper

Ligesom en relation mellem to partcipanter i en event kan konstrueres sprogligt som en central relation, eller en mere perifer relation, i ver-

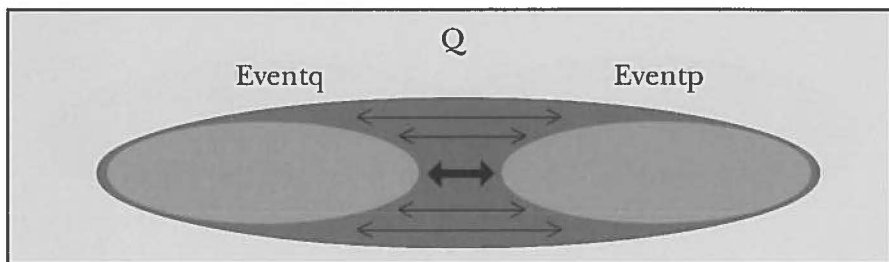
balprædikationen, så kan et link mellem to events profileres enten udelukkende som en link-lokation, eller det kan – som vi har set – derudover have en bestemt konfigurativ profil. I de følgende figurer repræsenterer det mørkegrå område de konceptuelle størrelser (q og p) vi forbinder, når vi konstruerer en link-lokation. P angiver den størrelse der indledes af en konnektor Q. Den lysegrå zone repræsenterer tilsvarende et konceptuelt område hvori vi konstruerer en sådan link-lokation. Pilene indikerer link-participanternes interaktion. Hvis konnektoren udelukkende koder en link-lokation, uden nogen link-konfigurativ profil, kan den siges at have en lokativ profil (figur 5). Det sorte område repræsenterer i de øvrige figurer den del af link-lokationen der af konnektoren (Q) kodes med en konfigurativ profil: interaktiv profil (figur 6), markering af udfyldningssted (figur 7), markering af komplement (figur 8), eller markering af konceptuelt overlap (figur 9):

Figur 5: Lokativ profil (q *es decir* p; q dvs. p)

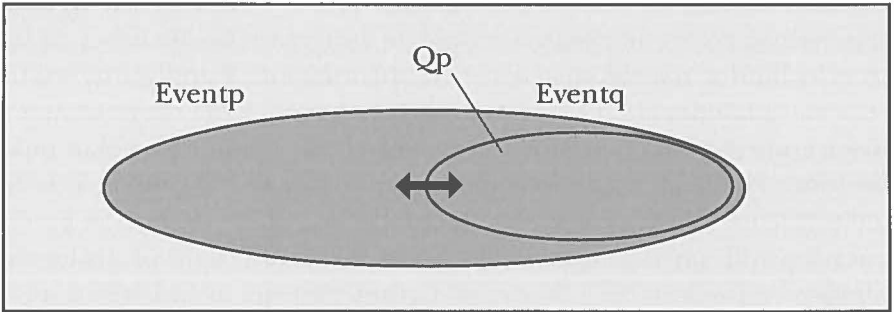

Konfigurativ profil:

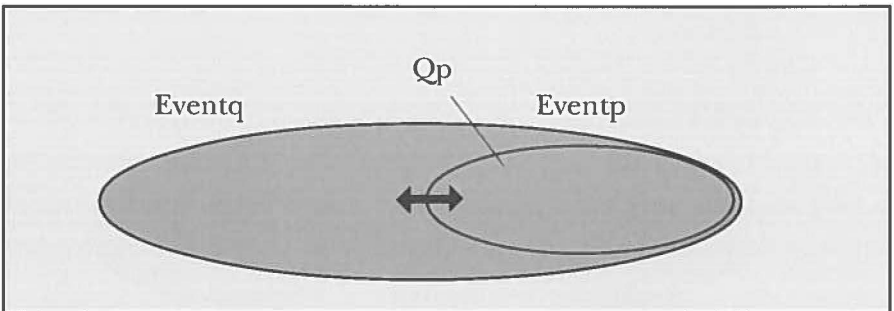
Figur 6: Interaktiv profil (q *porque/ aunque* p; q fordi/selvom p)

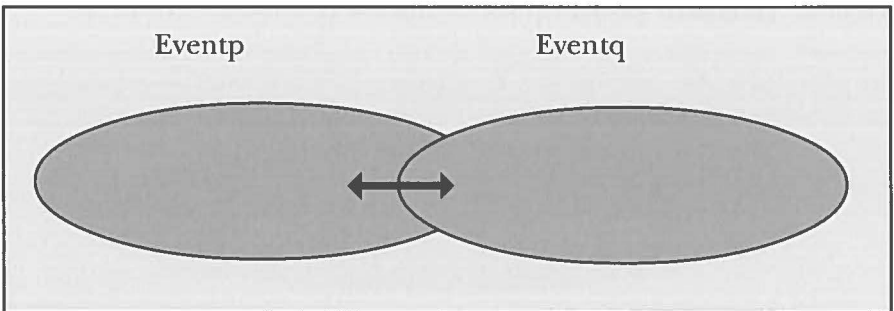
Figur 7: Markering af udfyldningssted (relativt *que* eller *gerundium*)

Figur 8: Markering af komplement (*que*, *infinitiv*)

Figur 9: Konceptuelt overlap (asyndese)

Som vi har set, kan et sprogligt link betragtes i to perspektiver, alt afhængigt af hvilken lokativ og/eller konfiguratív profil det implicerer. Et typisk kodet link i spansk, fx med *porque* (*fordi*), har en klar konfiguratív profil (kraftdynamisk interaktion). Konfigurationens bestanddele og relationer er afgrænsede, hvorfor konnektorer med en konfiguratív profil udgør en lukket ordklasse. På den anden side er mulighederne for at kode en link-lokation uden konfiguratív profil i princippet uden grænser. I spansk er antallet af konjunktioner relativt begrænset, men til gengæld er inventaret af konnektorer med en klar lokativ profil så stort at det kan minde om det der gælder for åbne ordklasser. I øvrigt er det normalt at der i et kompleks link med en lokativ profil indgår et konfiguratív element, som fx *que* i *X, es que Y* (*X, det er sådan at Y*). På baggrund af link-analysen vil de forskellige konnektor-typer blive defineret:

- A) **En konnektor (Q)** er en sproglig størrelse der har som primær funktion at kode et link mellem to konceptuelle entiteter (generel karakteristik).
- B) **En grammatisk konnektor** har en (link) konfiguratív profil.
- **En prædikativ konnektor** koder et link, hvor lokationen afspejler konfigurationen (*porque*).
  - **En konfiguratív operator** er en konnektor, der kun har en konfiguratív profil (*que*).
- C) **En lokativ operator** er en konnektor, der kun har en lokativ profil (*es decir*).

De spanske konjunktioner koder links med en konfiguratív profil. I den forstand er de grammatiske konnektorer. I denne model er også asyndese en grammatisk konnektor, eller mere præcist, en konfiguratív operator:

- (1) Llegué, vi, vencí (Alarcos 1995: 316)
Jeg kom, jeg så, jeg sejrede

Asyndese, der ikke bidrager til et links lokative ekstension, markerer⁴

---

4. I den fonologiske struktur: konstituenternes rækkefølge, pause og de særlige prosodiske omgivelser.

et konceptuelt overlap – typisk perifert – og i den forstand er det en konfigurativ operator. *Que* er en operator der i forhold til asyndese mere specifikt koder den konfigurative profil. Dette afspejles i brugen af asyndese i konstruktioner, hvor komplementet ikke markeres med *que*:

- (2) Estaba perdida, pensaba vagamente (Alarcos 1995: 317)
Hun var fortabt, tænkte hun slapt.

Eftersom asyndese kun indikerer konceptuelt overlap, må vi i (2) lokativt inferere link-strukturen og komplementets identitet, ved hjælp af verbalvalensen.

7. Teorien og empirien

Aunque's prædikatoregenskaber (cf. 2), s. 226) undersøges empirisk ved at anvende en række tests der viser om der er tale om underordning eller sideordning. Formålet er at se om disse grupperer materialet ensartet eller systematisk forskelligt i forhold til bestemte konstruktionstyper der i den skitserede analysemodel vil kunne analyseres som forskellige link-alternationer. Disse grupperinger vil herefter kunne forklares som en effekt af disse alternationer i link-prædikationen (jf. Pedersen 1999). Jeg vil ikke her komme nærmere ind på denne del af empirien.

Aunque's prædikator-status (cf. 1) s. 226) bestemmes ved at analysere **argumentstrukturen** i en kompleks struktur med to konnektorer Q1 og Q2. Med argumentstruktur menes hvorledes de to konnektioners prædikat og argumenter er relateret til hinanden. Sætningen der indledes med konnektor, betegnes p, og den anden betegnes q. Med udgangspunkt i to sammenkoblede sætninger, er det min arbejdshypotese at den anden sætning vil opfattes som koordineret, i takt med at den løsriver sig relativt fra den første sætnings grammatiske struktur; det vil i denne sammenhæng sige at den fungerer selvstændigt som prædikation, jf. (5) og (6). På den anden side vil sætningen opfattes som underordnet, så længe den vil kunne forstås som en del af en anden prædikations betydningsstruktur, dvs. når konnektoren tillader en sådan fortolkning jf. (3) og (4):

- (3) Recuerdo **que** éramos amigos tú y yo.
Jeg husker at vi var venner du og jeg.
- (4) Iremos al parque, **si** nos deja mi madre.
Vi går hen i parken, hvis min mor giver os lov.
- (5) Mi madre me dio 200 p.tas., **así que** podemos ir al parque a comprar un helado.
Min mor gav mig 200 pesetas, så vi kan gå hen i parken og købe en is.
- (6) Eso es impropcedente y no lo aceptamos.
Det er utilstedeligt og vi vil ikke acceptere det.

Problemet er her hvordan man empirisk vil være i stand til at afgøre om en "adverbiel bisætning" primært forstås som en del af en anden sætnings periferi, eller om den forstås som en selvstændig prædikation. Vi står altså i princippet med samme problem som når vi skal bestemme om det grammatiske forhold mellem to sætninger i en sammensat sætning skal karakteriseres som underordning eller sideordning. Hvis distinktionen mellem sideordning og underordning i virkeligheden er et spørgsmål om hvilken prædikativ fortolkning der er mulig – det vil her sige hvorvidt den ene sætning vil kunne fortolkes som en del af den anden sætnings grammatiske konstruktion (underordning), så vil vi imidlertid kunne udnytte at argumentstrukturen i en kompleks konstruktion med to konnektorer (Q1 og Q2), må forventes at afspejle denne prædikative fortolkning.

I de følgende eksempler vil vi se på ekspansionen Q1–Q2, idet vi fokuserer på den effekt ekspansionens prædikative fortolkning har på argumentstrukturen. Først vil vi under A) se på eksempler med en konjunktion (Q1) som vi intuitivt opfatter som underordnende. Under B) vil det være en konjunktion som vi intuitivt opfatter som sideordnende. Hvis Q1 skal fortolkes som en perifer prædikation relateret til en verbal kerneprædikation, giver en ekspansion med Q2 i princippet to alternative argumentstrukturer:

A) a) Q2 (med argumenter) indgår som argument i Q1:

	q1	Q1	Q2=p1
- (7) Juan no puede hacer nada, **si** le duele la espalda **cuando** se mueve

Juan kan ikke lave noget **fordi** han får ondt i ryggen **når** han bevæger sig.

b) Q1 og Q2 deler argumentet q ($q_1=q_2$):

- (8) Q_1 p_1 $q_1=q_2$ Q_2 p_2
Si quieres conocerle, podrías venirte ahora, **aunque** ya es un poco tarde
Hvis du kunne tænke dig at lære ham at kende, kunne du komme med nu, **selvom** det er lidt sent.

*Q1 og Q2 deler et argument ($p_1 = q_2$):

- (9) q_1 Q_1 $p_1=q_2$??? Q_2 p_2
 ??Juan no va a ganar, **si** le duele la espalda, **pero** los médicos no saben qué es lo que tiene.
 Juan vil ikke kunne vinde (konkurrencen), **hvis** han har smerter i ryggen, **men** lægerne ved ikke hvad der er i vejen.

I (9) forsøges “han har smerter...” (= p_1) koblet sammen med “lægerne ved ikke...” (= p_2), men sætningen bliver tydeligvis mærkelig fordi “lægerne ved ikke...” (= p_2) forventes at hænge sammen med “Juan vil ikke...” (= q_1); og det giver ikke umiddelbart mening.

B) a) Q2 (med argumenter) indgår som argument i Q1:

- (10) q_1 Q_1 $Q_2=p_1$
 Juan está mucho mejor, **pero** le duele la espalda **cuando** se mueve
 Juan har det meget bedre, **men** han får ondt i ryggen **når** han bevæger sig

b) Q1 og Q2 deler et argument ($p_1 = q_2$):

- (11) q_1 Q_1 $p_1=q_2$ Q_2 p_2
 Es invierno **pero** no hace frío, **a no ser que** sea por la noche.
 Det er vinter, **men** det er ikke koldt, **medmindre** det er om natten.

- Q1   p1=q2   Q2   p2
- (12) No he pagado la luz, **y** estamos a 10 de diciembre, **a no ser que** me equivoque.
Jeg har ikke betalt el-regningen, **og** det er d. 10. december, **medmindre** jeg tager fejl.

Det der virkede mærkeligt i (9), kan nu godt lade sig gøre uden videre kontekst.

*Q1 og Q2 deler argumentet q ($q1=q2$):

- *q1=q2   Q1   p1=q2(??)   Q2   p2
- (13) No hace frío, **pero** es invierno, **a no ser que** sea por la noche.
Det er ikke koldt, **men** det er vinter, **medmindre** det er om natten.

Fortolkningen $q1=q2$, som var mulig i (8), tillades nu ikke.

Vi kan således opfatte restriktionerne på Q1-Q2 ekspansionens argumentstruktur som en form for diskurskontrol: **Hvis valget af en konnektor Q1 systematisk kontrollerer argumentstrukturen i en konnektiv ekspansion med Q2, udøver Q1 diskurskontrol.** Jf. følgende skema:

Skema 1

Diskurskontrol

	Q2 = p1	Q2 = q1	q1 = q2	p1 = q2	p1 = p2	q1 = p2
Transitiv 1						
Transitiv 2						
Intransitiv						
Transitiv 3						

8. Analysens resultater

Materialet viser (se skema 1), at kontrolmetoden grupperer konjunktionerne i overensstemmelse med vores intuitive fornemmelse af hvilke der er underordnende (transitiv 1) og sideordnende (transitiv 2), og at de mere problematiske, som *aunque*, udøver en anderledes og

mere fleksibel kontrolfunktion (transitiv 3), som kan beskrives præcist. Analysen af *aunque* er foretaget på basis af 1350 eksempler, der omfatter såvel skriftsprog som talesprog. Umiddelbart ser det ud til at andre grammatiske konnektorer, som fx *porque* (*fordi*) og *mientras que* (*hvorimod*), der ligeledes er problematiske i forhold til distinktionen underordning/sideordning, har en kontrolfunktion der er lig med eller ligner *aunque*'s. Den kombinatorik der i kontrolskemaet er angivet som intransitiv, er den der ser ud til at gælde for de konnektorer jeg andetsteds (Pedersen 1999) har analyseret som intransitive konnektorer. Dem vil jeg ikke komme nærmere ind på her, ligesom jeg heller ikke vil kommentere de øvrige (mere specielle) argumentstrukturer ($p1 = p2$; $q1 = p2$). Vi har hermed en metode til at undersøge en konnektors prædikative egenskaber, idet argumentstrukturen i en kompleks konstruktion med 2 konnektorer vil afspejle den ene konnektors udøvelse af diskurskontrol, og dermed dennes prædikative egenskaber; forudsat selvfølgelig at argumentstrukturen i den komplekse struktur er identificerbar. Der synes desuden at være belæg for at fortolke disse prædikative egenskaber som det der dybest set motiverer en skelnen mellem adverbial underordning og sideordning. Kontrolmetoden vil altså i princippet kunne bruges til at teste en konnektors underordnende og/eller sideordnende egenskaber. Bemærk dog at metoden ikke kan bruges til at teste underordning/sideordning i enhver sammensat sætning, idet det forudsættes at denne er en del af en mere kompleks konnektiv struktur.

Henvisninger

- Alarcos Llorach, E. (1995). *Gramática de la Lengua Española*. Real Academia Española. Madrid: Espasa Calpe.
- Álvarez Martínez, M. A. (1987). Las oraciones subordinadas: esbozo de clasificación. *Verba* 14.
- Carnap, R. (1960). *Meaning and necessity*. Chicago: University of Chicago Press.
- Cienki, A. (1997). Some Properties and Groupings of Image Schemas. M. Verspoor et al. (eds.). *Lexical and Syntactic Constructions and the Construction of Meaning. Proceedings of the bi-annual ICLA Meeting, Albuquerque, July 1995*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins. 3-15.
- Clausner, T. & W. Croft (1999). Domains and image schemas. *Cognitive Linguistics* 10-1.

- Croft, W. (1990). *Typology and universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Deane, P. D. (1992). *Grammar in Mind and Brain, Explorations in Cognitive Syntax*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Dryer, M. (1992). Adverbial subordinators and word order asymmetries. J. A. Hawkins & A. Siewierska (eds.), *EUROTYP working Paper II,2*. Strasbourg: European Science Foundation.
- Gibbs, R. & H. Colston (1995). The cognitive psychological reality of image-schemas and their transformations. *Cognitive Linguistics* 6. 347-378.
- Givón, T. (1990). *Syntax. A functional-typological introduction*, Vol. 2. Amsterdam-Philadelphia: Benjamins.
- Groefsema, M. (1992). *Processing for Relevance*. Upubliceret Ph.D.-afhandling. University College London.
- Haiman, J. & S. A. Thompson (1984). Subordination in universal grammar. C. Brugman et al. (eds.): *Proceedings of the tenth annual meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Berkeley: Berkeley Linguistics Society.
- Hartig, M. (1976). Zur syntax der Konjunktionen. Oder: Das Problem der sprachlichen Kategorien. K. Braunmüller et al. (eds.): *Grammatik*. Tübingen: Niemeyer.
- Haverkate, H. (1991). ¿Como aseverar cortésmente? H. Haverkate et al.: *Exploraciones semánticas y pragmáticas del español*. Amsterdam-Atlanta: Rodopi.
- Hopper, P. J. & E. C. Traugott (1993). *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kortmann, B. (1997). *Adverbial Subordination. A typology and history of Adverbial Subordinators*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago-London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Turner, M. (1989). *More Than Cool Reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, R. W. (1987/1991). *Foundations of Cognitive Grammar. Vol. I: Theoretical Prerequisites* (1987). *Vol. II: Descriptive Application* (1991). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Langacker, R. W. (1993). Reference point constructions. *Cognitive Linguistics* 4-1, 1-38.

- Lavacchi, L. & M.C.N. Martínez (1994). Oraciones de *aunque* y *pero*. *Verba* 21. Santiago de Compostela.
- Lehmann, C. (1988). Towards a typology of clause-linkage. J. Haiman et al. (eds.): *Clause Combining in grammar and discourse*. Amsterdam-Philadelphia: Benjamins.
- Matthiesen, C. & Thompson, S. A. (1988). The structure of discourse and 'subordination'. J. Haiman et al. (eds.): *Clause combining in grammar and discourse*. Amsterdam-Philadelphia: Benjamins.
- Narbona, A. (1989/1990). *Las subordinadas adverbiales impropias en español*, I + II. Málaga: Agora.
- Nicolle, S. (1997). Conceptual and procedural encoding: criteria for the identification of linguistically encoded procedural information. M. Groefsema (ed.): *Proceedings of the University of Hertfordshire Relevance Theory Workshop 1995. Linguistics*, Vol. 6. Dordrecht: Foris.
- Nicolle, S. (1998). A relevance Theory perspective on grammaticalization. *Cognitive Linguistics* 9-1.
- Pedersen, J. (1999). Koncessive/adversative sætningskomplekser i spansk. En grammatisk analyse af konnektorfunktionen. C. Bache et al. (eds.): *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 6*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Quirk R. et al. (1985). *A comprehensive grammar of the English language*. London-New York: Longman.
- Raible, W. (1992). *Junktion. Eine dimension der sprache und ihre Realisierungsformen zwischen Aggregation und Integration*. Heidelberg: Winter.
- Rivas, E. (1989). Observaciones sobre las concesivas. *Verba* 16. Santiago de Compostela.
- Rojo, G. (1978). *Cláusulas y Oraciones*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.
- Ruzicka, R. (1999). *Control in Grammar and Pragmatics*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.
- Schachter, P (1985). Part og speech systems. T. Shopen (ed.): *Language typology and syntactic description, Vol. I: Clause structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sperber, D. & W. Wilson (1986). *Relevance: Communication and cognition*. Oxford: Blackwell.
- Talmy, L. (1988). Force Dynamics in Language and Cognition. *Cognitive Science* 12. 49-100.